

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 28.05.2014 r.

IV.7000.243.2014.JL

Pan
Dr Michał Kielsznia
Generalny Dyrektor Ochrony
Środowiska
ul. Wawelska 52/54
00-922 Warszawa

Memorandum Panie Ministrze

W toku korespondencji, prowadzonej z Ministrem Środowiska, w przedmiocie ograniczeń praw właścicieli nieruchomości należących do obszaru Natura 2000 oraz nieruchomości znajdujących się na liście proponowanych obszarów tej sieci, Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał na brak odpowiednich rozwiązań legislacyjnych, służących rekompensowaniu strat związanych z obniżeniem dochodowości prowadzonej działalności gospodarczej, rolnej, leśnej, łowieckiej lub rybackiej. Kserokopię wystąpienia Rzecznika do Ministra Środowiska z dnia 12 września 2011 r. (znak: RPO-286012-IV/98/ZA) uprzejmie przesyłam Panu Dyrektorowi w załączeniu.

Z uwagi na fakt, iż zakres ograniczeń obowiązujących na terenie obszaru Natura 2000 bezpośrednio skutkuje ograniczeniem konstytucyjnego prawa własności, sprawa ta jest w dalszym ciągu przedmiotem zainteresowania Rzecznika.

Jeden z mechanizmów kompensujących właścicielom ograniczenie ich praw z tytułu objęcia nieruchomości programem ochrony Natura 2000 został przewidziany w art. 36 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. z 2013 r., poz. 627 ze zm.; dalej jako: ustawa o ochronie przyrody). Zgodnie z tym przepisem, jeżeli działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka lub rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, regionalny dyrektor ochrony środowiska może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane

czynności, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich ocena, czy regulacja zawarta w art. 36 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody zapewnia równowagę pomiędzy potrzebą ochrony interesu publicznego w postaci ochrony przyrody (ochrony środowiska), a interesami osób prywatnych, wymaga uprzedniego zbadania sposobu funkcjonowania powyższego przepisu w praktyce.

Dokonując wstępnej analizy stosowania omawianej regulacji przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, Rzecznik zapoznał się z treścią wystąpienia pokontrolnego Najwyższej Izby Kontroli – Delegatury w Olsztynie (znak: P/12/118) z 2012 roku w odniesieniu do przeprowadzonej w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie kontroli zadania pn. „Realizacja przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz regionalnych dyrektorów ochrony środowiska wybranych zadań w zakresie ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000.”. Z powyższego dokumentu wynika m.in., iż kontrolowana jednostka nie była w posiadaniu danych, na których obszarach Natura 2000 realizowane były programy rolnośrodowiskowe (w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich), ani też danych dotyczących tego, jaka część obszarów programu Natura 2000 objęta była podwyższonymi płatnościami w ramach pakietów rolnośrodowiskowych. O udostępnienie aktualnych danych w tym zakresie Dyrekcja wprawdzie zwróciła się do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jednakże otrzymała informację, że o dane takie - dla całego kraju - wystąpił Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, który z kolei dane te miał przekazać poszczególnym regionalnym dyrekcjom. Dopiero w dniu 30 listopada 2012 r. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie otrzymała z GDOŚ bazę ww. danych, a dnia 22 stycznia 2013 r. - szczegółową instrukcję korzystania z niej (tak pkt 2.5.3 wystąpienia pokontrolnego NIK). Jak ustaliła NIK - w badanym okresie - kontrolowana jednostka nie zawierała z właścicielami gruntów umów wymienionych w art. 36 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, nie przeprowadzała również w pełnym zakresie kontroli gospodarki rolnej na obszarach Natura 2000 oraz nie kontrolowała przestrzegania przepisów o ochronie obszarów Natura 2000 na terenach leśnych pozostających w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego – Lasów Państwowych, określonych w art. 123 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (tak pkt 2.5.4. wystąpienia pokontrolnego NIK).

Przywołane powyżej wyniki przeprowadzonej przez NIK kontroli budzą niepokój Rzecznika. Należy bowiem dostrzegać, że możliwość zawarcia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska umowy, o której mowa w art. 36 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, aktualizuje się dopiero, gdy nie jest możliwe skorzystanie przez właściciela nieruchomości z odpowiednich programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości prowadzonej działalności. W sytuacji, gdy

właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska nie dysponuje informacjami, czy w odniesieniu do konkretnego obszaru objętego programem Natura 2000 przewidziana została pomoc w ramach unijnych programów rolnośrodowiskowych, co jest warunkiem wstępnym zawarcia umowy, o jakiej mowa w art. 36 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, zastosowanie przedmiotowej regulacji w praktyce wydaje się być niemożliwe.

Z powyższych powodów, działając w oparciu o art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o udzielenie Rzecznikowi informacji – znajdujących się, jak wynika z przywołanego wystąpienia NIK, w dyspozycji Pana Dyrektora – dotyczących zakresu pomocy udzielonej z unijnych programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości prowadzonej działalności, zarówno w poprzednim, jak i obecnym okresie programowania, a także informacji dotyczących umów zawartych przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska z właścicielami nieruchomości objętych programem ochrony Natura 2000. W szczególności proszę o przedstawienie statystyk dotyczących liczby wniosków o dofinansowanie i skali udzielonego wsparcia finansowego, a także liczby umów zawieranych przez poszczególnych dyrektorów oraz kwot wydatkowanych na te cele.

Jeśli to możliwe, będę również wdzięczny za przedstawienie Rzecznikowi przez Pana Dyrektora stanowiska Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w tej sprawie, a w szczególności o wyjaśnienie możliwych powodów zmniejszonego bądź zwiększonego zainteresowania właścicieli pomocą określonego rodzaju w poszczególnych okresach, a także przyczyn odmowy realizacji składanych wniosków o dofinansowanie oraz przyczyn odmowy zawarcia umów przez poszczególnych dyrektorów regionalnych dyrekcji – o ile do takich sytuacji dochodziło.

Z poważaniem

Załącznik 1.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich